

ศิลปะการประพันธ์ในวรรณคดีไทย

วิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ภาษาไทยกับครูพี่ต๋อ - อาจารย์พีระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์

วรรณคดีโบราณของไทย มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อการอ่านฟัง
เสียงและการประกอบการแสดงมหรสพ เช่น บทละคร บทพากย์ เป็น
ต้น ดังนั้นกวีจึงต้องเลือกสรรถ้อยคำให้ไพเราะเป็นพิเศษ
นอกจากนี้วรรณคดีจะต้องมีเนื้อหาที่สื่อความหมาย ทั้งเพื่อ
ความบันเทิงใจและความจรรโลงใจด้วย

เมื่อกวีกับประพันธ์วรรณคดีสักเรื่องหนึ่ง กวีจะต้องคิด
เนื้อหาขึ้นมา แล้วคิดหากลวิธีการประพันธ์ให้ผลงานนั้นออกมา
อย่างเหมาะสมเจาะ กลวิธีในการประพันธ์ดังกล่าว เรียกว่า
วรรณศิลป์

วรรณศิลป์ หมายถึง ศิลปะในการประพันธ์ เป็นศิลปะที่ทำให้
วรรณคดีมีความหมาย ความงาม และความไพเราะจับใจผู้อ่าน
ตัวอย่าง เช่น บทพรรณนาธรรมชาติ ในรายยาวมหาเวสสันดรชาดก
กัณฑ์มหาพน พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

“แลถนัดใเบื่องหน้าโน่นก็เขาใหญ่ยอดเยี่ยมโพยมอย่าง
พยับเมฆ มีพรรณขาวดำแดงดูดิเรกดังรายรัตนนพมณีแนมหน้าใคร่ชม
ครั้นแสงพระสุริยะส่องระดมก็ดูเด่นดังดวงดาววาวแววระวาบๆ ที่เวียงวัง
วิจิตรจำรัสจำรุณรุ่งเป็นสีรุ้งฟุ้งพ่นเพียงคัคณัมพรพื้บนอากาศ.....”

ศิลปะการประพันธ์ในวรรณคดีไทย ที่ควรรู้ในเบื้องต้น ได้แก่

- ❖ การเล่นเสียง
- ❖ การเล่นคำ
- ❖ การใช้ภาพพจน์

1. การเล่นเสียง

คือ การเลือกสรรคำ ให้มีเสียงสัมผัสเป็นพิเศษกว่าปกติ เพื่อให้เกิดทำนองเสียงที่ไพเราะน่าฟัง และเพื่ออวดฝีมือของกวี

การเล่นเสียงแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ การเล่นเสียงสัมผัสสระ
การเล่นสัมผัสพยัญชนะ และการเล่นเสียงวรรณยุกต์

การเล่นเสียงพยัญชนะหรือเสียงอักษร

คือ การใช้สัมผัสพยัญชนะ หลายพยางค์ติดๆกัน คำ
ประพันธ์ร้อยกรองโดยทั่วไปไม่บังคับสัมผัสพยัญชนะ แต่กวี
นิยมใช้เสียงสัมผัสเพื่อให้เกิดความไพเราะ เช่น

จับเจ้าเจ้าเจ้า
จอกจากจันจรรจา
เค้าค้อยค้อยคอยหา
ซอนซอนซอนสรวหน้า

ริงมา (เล่นตัว “จ”)
จ่าจ่า (เล่นตัว “จ”)
เห็นโทษ (เล่นตัว “ค”)
นึ่งเร้าเอาขวัญ (เล่นตัว “ซ”)

นกน้อยนอนแนบน้ำ

ตมเตอะติดเต็มตา

จิบจาบจับเจรจา

เรไรร่อนร้องเร้น

ในนา (เล่นตัว “น”)

ตีนเต้น (เล่นตัว “ต”)

จะแจ่ม (เล่นตัว “จ”)

เรียบร้อยริมวัง (เล่นตัว “ร”)

แลลิ่งลิ่งลอดไม้

แลลูกลิ่งลงชิง

ลิ่งลมไม้ลมตึง

แลลูกลิ่งกลางไหล์

ลางลิ่ง

ลูกไม้

ลิ่งโลด หนึ่หา

ลอดเลียวลางลิ่ง

(เล่นตัว “ล”)

เมื่อมั่งมีมากมายมิตรหมายมอง

เมื่อมัวหมองมิตรมองเหมือนหมูหมา

เมื่อไม่มีหมดมิตรมุ่งมองมา

เมื่อมอดม้วยแม่หมูหมาไม่มามอง

(เล่นตัว “ม”)

การเล่นเสียงสระ

คือ การใช้สัมผัสสระ หลายพยางค์ติดๆกัน เป็นสัมผัสสระนอกเหนือจากข้อบังคับของฉันทลักษณ์ โดยการเพิ่มสัมผัสสระในวรรค เช่น

ดูหนังสือ
ดู ชู ชู ชู ชู

งูสุดงูหนังสือ
งู งู ชู ชู ชู ชู

หนังสือดูอยู่
ชู ชู ชู ชู ชู ชู

รูปงูที่หนังสือ
ชู ชู ชู ชู ชู ชู

ดูงูที่ดูผู้
ชู ชู ชู ชู ชู ชู

พรูป
ชู ชู ชู

หนังสืองู
ชู ชู ชู ชู ชู ชู

สุดงู
ชู ชู ชู

งูหนังสือหนังสือ
ชู ชู ชู ชู ชู ชู

งูอยู่
ชู ชู ชู

หนังสืองู
ชู ชู ชู ชู ชู ชู

รูปงูที่
ชู ชู ชู ชู ชู ชู

(เล่นเสียงสระ อุ)

บางครั้งอาจเล่นเสียงสระหรือสัมผัสในในบางจุด เช่น

จะหักอื่นขึ้นหักก็จักได้ หักอาลัยนี้ไม่หลุดสุดจะหัก
สารพัดตัดขาดประหลาดนัก แต่ตัดรักนี้ไม่ขาดประหลาดใจ

บางครั้งอาจเล่นเสียงสระหรือสัมผัสในในบางจุด เช่น

แล้วสอนว่าอย่าไว้ใจมนุษย์

มันแสนสุดลึกล้ำเหลือกำหนด

ถึงเถาวัลย์พันเกี่ยวที่เลี้ยวลด

ก็ไม่คดเหมือนหนึ่งในน้ำใจคน

การเล่นเสียงวรรณยุกต์

คือ การใช้คำที่ไล่ระดับเสียงวรรณยุกต์
2 หรือ 3 ระดับเป็นชุดๆไป
เช่น

เสียงซอ^๑อ^๑อ^๑อ^๑

เอ^๑อ^๑ย^๑เพลง

จับ^๑ปี^๑เต^๑ร^๑ง^๑เต^๑ร^๑ง^๑เต^๑ร^๑ง^๑

เต^๑ง^๑ต^๑อ^๑ง

ข^๑ล^๑ุ่^๑ย^๑ต^๑ร^๑ุ่^๑ย^๑ต^๑ร^๑ุ่^๑ย^๑เ^๑น^๑ง

เ^๑น^๑ง^๑เ^๑น^๑ง^๑ ร^๑น^๑า^๑ด^๑เฮ^๑ย

ห^๑อ^๑ง^๑ห^๑น^๑อ^๑ง^๑ห^๑น^๑อ^๑ง^๑ห^๑น^๑อ^๑ง^๑

ผ^๑ร^๑ึ^๑ง^๑พ^๑ร^๑ึ^๑ง^๑พ^๑ร^๑ึ^๑ง^๑ต^๑โ^๑ก^๑า^๑น

บัวตุมตุมตุมตุม

สูงส่งทนนทานลม

แมลงเฝ้าเฝ้าเฝ้าจอม

รุรุรุริมกัม

กลางตม

ลุ่มลุ่ม

ชมชราบ

พาดไม้ไทรทอง

เขาชั้น**คุณคู้**
ขุขุขุ

เยื้องย่างนางยุงทอง

ทิว**ทุง**ทุง**ทุง**มอง

เทา**เท่า**เท่า**่าง**หย่อง

เคียงสอง

ท่องท่อง

มัจฉพราศ

เลีย**บ**ลิ**ม**ริมทาง

จับเจ้าเจ้าเจ้า

รงมา

จอกจาบจั่นจรรจา

จำจำ

เค้าค้อยค้อยคอยหา

เห็นโทษ

ซอนซอนซอนสรวหน้า

นึ่งเราเอาขวัญ

จะจับจองจองจองสิ่งใดนั้น
ดูสำคัญคั่นคั่นอย่างนั้นจงน
อย่าลาลมล่วงล่วงล่วงดูเลิศกล
ค่อยแคะคนคั่นคั่นให้ควรการ

อย่าเค็ล้มค้ำค้ำค้ำแต่ล้าโลก
เหี่ยวหวงห้วงห้วงละโมภละเมอหาญ
สิ่งใดปองปองปองเป็นประธาน
อย่าด่วนดานด้านด้านแต่โดยใจ

2. การเล่นคำ

การเล่นคำ คือการนำคำที่มีรูปหรือเสียงพ้องกันหรือใกล้เคียงกันมาเล่นในเชิงเสียงและความหมาย

การเล่นคำมีหลายวิธี เช่น การเล่นคำพ้อง การเล่นคำหลายความหมาย เป็นต้น

การเล่นคำพ้อง

“ แก้มซ่าซ่าใครต้อง อันแกมน้องซ่าเพราะชม
ปลาทุกทุกข้อกตรม เหมือนทุกข้ที่พี่จากน้อง ”

กวีใช้การเล่นคำสองแห่งคือ เล่นคำว่า ซ่า และคำว่า ทุกข์ โดย
กล่าวถึงปลาที่ชื่อแก้มซ่า มันซ่าเพราะใคร แต่แก้มของนางนั้น
ซ่าเพราะถูกกวีเชยชม

การเล่นคำในที่นี้ให้ความรู้สึกวกวิและนางมี
ความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และเมื่อกวีกล่าวถึงปลาทุก ทำให้
รำลึกถึงความทุกข์ที่เกิดขึ้น คือเสียง ทุก ทำให้นึกถึงความทุกข์
ที่ต้องจากนางมา เป็นการเล่นคำโดยอาศัยคำพ้องเสียงที่ทำให้
ความรู้สึกว่าการจากนางทำให้กวีเป็นทุกข์

ปลาสร้อยลอยล่องชล ว่ายเวียนวนปนกันไป
เหมือนสร้อยทรงทราม้วย ไม่เห็นเจ้าเศร้ายาย

กวีเล่นคำว่า สร้อย เมื่อกล่าวถึงปลาสร้อยคือชื่อของปลา
ทำให้รำลึก ถึงสร้อยที่นางสวมใส่ เมื่อกวีไม่เห็นนางจึงมีแต่
ความเศร้า การเล่นคำ ทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความรักใคร่ ผูกพัน
ที่กวีมีต่อนาง พบเห็นสิ่งใดก็สะกิดใจให้นึกถึงนางอยู่รำไป

“เห็นรอกหักเหมือนหนึ่งรักพี่รอร่า แต่ร่อทำรังทุกข์มาตามทาง”

รอก คำแรก คือ หลักปักกั้นกระแสน้ำ ส่วน "รอก" ในคำว่า "รอร่า" คือหยุด และในคำว่า "ร่อทำ" หมายถึง คอย

“เบญจวรรณจับวัลย์มาลี เหมือนวันเจ้าวอนพี่ให้ตามกว้าง”

ก็เล่นคำที่มีเสียง "วัน" 3 คำ คือ (เบญจ) วรรณ-วัลย์-วัน
โดยนำมาใช้ให้มีความหมายสัมพันธ์กันได้อย่างกลมกลื่น การ
เล่นคำพ้องเป็นกลวิธีการประพันธ์ที่กวีนิยมมาก

ว่าพลา^วงทางช^{มคณ}านก โ^{ผน}ผก^{จับ}ไม^{อิง}มี

เบ^{ญจ}ว^{รรณ}จับ^{วัลย์}มา^{ลี}

นาง^{นวล}จับ^{นาง}นวล^{นอน}

จาก^{พรา}ก^{จับ}จาก^{จ่าน}ร^{รจา}

เหมือน^{วัน}พื^{ไกล}สาม^{สุ}ดา^{มา}

เหมือน^{พื}แน^บนวล^{สม}ร^{จิน}ต^{หรา}

เหมือน^{พื}จาก^{นาง}ส^{การ}ระ^{วา}ตี

จากบทประพันธ์เป็นการเล่นคำ พ้องเสียงคำว่า “วรรณ,
วัลย์ และ วัน ” โดย วรรณ หมายถึงนกเบญจวรรณ คำว่า วัลย์
หมายถึง เถาวัลย์และคำว่า วัน หมายถึง วัน ที่เป็นช่วงเวลา
เป็นการเล่นคำ โดยพ้องเสียง แต่ความหมายต่างกัน นอกจากนี้
ยังปรากฏการเล่นคำพ้อง คำว่า “นวล” และคำว่า “จาก” ซึ่งเป็น
การพ้องเสียงและพ้องรูปแต่ความหมายต่างกันด้วย

การเล่นคำซ้ำ

คือ การนำคำคำเดียวมาใช้ซ้ำ ๆ ในที่ใกล้ ๆ กันเพื่อย้ำ
ความหมายของข้อความให้หนักแน่นมากยิ่งขึ้น

รอนรอนสุริยะโอ้

เรื่อยเรื่อยลับเมรุลง

รอนรอนจิตจำนง

เรื่อยเรื่อยเรียมคอยแก้ว

อัสดง

คำแล้ว

นุชพี่ เพียงแม่

คล้ายคล้ายเรียมเหลียว

ห้ามเพื่องไว้อย่าให้	มีควัน
ห้ามสุริยะแสงจันทร์	สองไซร์
ห้ามอายุให้หัน	คืนเล่า
ห้ามตั้งนี้ไว้ได้	จึงห้ามนิินทา

“...**สุด**สายัณษาที่แม่จะตามไปเลี้ยงแล **สุด**โสด
แล้วที่แม่จะรับทราบฟังสำเนียง **สุด**สุรเสียงที่แม่จะรำเรียกพิไล
ร้อง **สุด**ผีเท่าที่แม่จะเยื้องย่องยกย่างลงเหยียบดิน ก็**สุด**สิ้น**สุด**
บัญญัติ **สุด**หา**สุด**ค้นเห็น**สุด**คิด..”

การเล่นคำเชิงถาม

คือ การเรียงถ้อยคำให้เป็นประโยคเชิงถาม แต่เจตนาที่แท้จริงไม่ได้ถาม เพราะไม่ต้องการคำตอบ แต่ต้องการเน้นให้ข้อความมีน้ำหนักดึงดูดความสนใจและให้ผู้ฟังคิดตาม บางท่านอาจเรียกว่า “วาทศิลป์”

เปลก็ไกวดาบก็แกว่ง**แข็งหรือไม่**

ใช้อวดเบ่งหญิงไทยมิใช่ชั่ว

ไหนดไถถากตราครุฑไหนดทำครุฑ

ใช้ได้แต่จะยั่วผิวเมื่อไร

เป็นการเล่นคำที่เป็นคำถามเพื่อให้ผู้ฟังสะดุดคิดว่า ที่จริงนั้นผู้
หญิงไทยแข็งแรงแรงและมีความสามารถมากกว่าการใช้เสน่ห์ผูกมัดใจ
สามีอย่างที่มีมักจะเข้าใจกัน

โธ่เจตีย์ที่สร้างยังร้างรัก
เสียดายนักนิกน่าน้ำตากระเด็น
กระนั้นหรือชื่อเสียงเกียรติยศ
จะมีหมดล่องหน้าหันตาเห็น
เป็นผู้ดีมีมากแล้วยากเย็น
คิดก็เป็นอนิจจังเสียทั้งนั้น

การใช้คำเชิงถามว่า “กระนั้นหรือ” เป็นการกระตุ้นให้ผู้ฟังจุกคิด
ว่าเมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว มีหรือที่ชื่อเสียงจะไม่สูญสลายไปตามภาวะวัตถุ
ทั้งหลาย

การเล่นคำหลายความหมาย

ไม่เมาเหล้าแต่เรายังเผลอรัก สุดจะหักห้ามจิตคิดใจ
ถึงเมาเหล้าเข้าสายก็หายไป แต่เมาใจนี้ประจำทุกคำคืน
บทประพันธ์นี้เล่นคำ “เมา” ใน ๓ แห่งคือเมาเหล้า เผลอรัก
และ เมาใจ เมาเหล้า คือดื่มสุราเมาเมาไม่ได้สติ ส่วนคำว่า เผลอรัก
เมาใจ สื่อความหมายว่า ลุ่มหลงในความรัก

การเล่นคำอัฒภาส

คำอัฒภาส คือคำซ้ำ ประเภทหนึ่งทีกร่อนเสียงพยางค์หน้าเป็นสระอะ

เช่น

สามยอดตลอดระยะระยะยับ

วะวะวับสลับพรรณ

ช่อฟ้าตระการกลจะหยัน

จะเยาะยั่วทีฉมพร

บทประพันธ์ข้างต้นคำอัฒภาส คือคำว่า วะวับ มาจากคา ว่า วับวับ

การเล่นคำอัฟภาส

ท้อธารละทานห้วย

ก็ระรวยระรินวา

รีหลังถะถังมา

บมขาดพะผาดผัง

บทประพันธ์ข้างต้นคำอัฟภาส คือ คำว่า ระรวย มาจาก
การกร่อนเสียง รวยรวย คำว่า ถะถัง มาจาก ถังถัง

3. การใช้ภาพพจน์

คือ การใช้ถ้อยคำเพื่อสร้างจินตภาพ (ภาพในใจ) แก่ผู้อ่าน โดยการเรียบเรียงถ้อยคำด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้พิเศษกว่าปกติ

อุปมา

คือ การเปรียบสิ่งหนึ่งเหมือนกับสิ่งหนึ่ง โดยนำ
สองสิ่งที่ต่างจำพวกกัน แต่มีลักษณะเด่นเหมือนกันมา
เปรียบเทียบกัน โดยใช้คำแสดงความเปรียบเทียบว่า “เหมือน
เสมือน คล้าย ดัง ดุจ” ฯลฯ เช่น

อุปมา

เช่น สวยเหมือนนางฟ้า

ชวนเหมือนลิง

ร้องไห้ปานใจจะขาด

เขาตะโกนเสียงดังดังฟ้าร้อง

เงียบราวกับป่าช้า

อุปมา

เช่น ดีใจเหมือนปลากระดี่ได้น้ำ

เธอว่ายน้ำเก่งเหมือนปลา

ดวงหน้าवलกระ้างจุดดวงจันทร์

ผมของเธอดำเหมือนความมืดแห่งราตรี

เหมือนเหมือนซากศพ

คุณแม่นานาหนักเพียง

พสุธา

คุณบิดรดุจอา

กาศกว้าง

คุณพี่พ่างศิขรา

เมรุมาศ

คุณพระอาจารย์อ่าง

อาจสู้อาคร

ภาษาไทยกับครูพี่ตีตี - อาจารย์พี่ระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์

พระคุณเป็นสิ่งที่เป็นนามธรรม เรามองไม่เห็นและชั่ง
ตวงวัดไม่ได้ ก็จึงใช้วิธีเปรียบกับสิ่งที่ป็นรูปธรรมที่เราเคยเห็น
มาก่อน เช่น แผ่นดิน ท้องฟ้า ภูเขา และท้องน้ำ ซึ่งมีลักษณะ
ใหญ่โตและมีปริมาณมาก เพื่อสื่อความหมายว่า พระคุณของ
บุคคลทั้ง 4 จำพวกนั้นยิ่งใหญ่มา

สูงระหงทรงเพรียวเรียวลุด

พิศแต่หัวจรดเท้าขาวแต่ตา

คิ้วก่งดั่งก่งเขาดีดฝ้าย

หูกวางดวงพักตร์หิ้งอ

สองเต้าห้อยตุงดั่งถุงตะเคียว

เสวยสลาจาจุกพระโอบุรุ้อม

งามละม้ายคล้ายอุจกะหลาป่า

สองแก้มกัลยาดั่งลูกยอ

จุมุกละม้ายคล้ายพริ้วขอ

ลำคอโตตันสั้นกลม

โคนเหี่ยวแห้งรวบเหมือนบวบต้ม

มันหน้าเซยหน้าชมนางเทวี

อุปลักษณ

อุปลักษณ คือ การเปรียบเทียบสองสิ่งที่แตกต่างกัน แต่มีคุณสมบัติบางประการรวมกัน โดยเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเป็น สิ่งหนึ่งโดยตรง หรือเปรียบเทียบโดยใช้คำว่า “คือ” “เป็น”

อุปลักษณะณ์

“ความรู้คู่เปรียบด้วย กำลัง กายแฮ (อุปมา)

สุจริตคือเกราะบัง ศาสตร์พ้อง (อุปลักษณะณ์)

ปัญญาประดุจดั่ง อาวุธ (อุปมา)

สติต่างโล่ป้อง อาจแกล้วกลางสนาม” (อุปมา)

อุปลักษณะณ์

- ขอบเป็นเกือกทองรองบาทา ไปจนกว่าชีวิตจะบรลััย
- ทหารเป็นร้วของชาติ
- เธอคือดอกฟ้าแต่จันนั้นคือหมาวัด
- ชาวนาเป็นกระดูกสันหลังของชาติ
- ชีวิตคือการต่อสู้ คั้ตรูคือยากำลัง

บุคคลวัต หรือ บุคลาธิษฐาน

คือ การกล่าวถึงสิ่งที่มีใช้มนุษย์ราวกับเป็นมนุษย์ โดย
การใช้คำที่แสดงกิริยาอาการ การกระทำ ความรู้สึกนึกคิดแบบ
มนุษย์

บุคคลวัต หรือ บุคลาธิษฐาน

- “โทษอาจจะโดดโลดขว้าง ไม่เกรงกลัวบัญญัติเลย”
- “สัตถันท์บรรพตทั้งหลาย อ่อนเอียงเพียงปลาย
ประนอมประนมชมชัย” (ภูเขาสัตถันท์น้อมไหว้)
- “กระต่ายตัวหนึ่งยิ้มเยาะเต่าว่า เทำสั้น เดินก็ช้า”

บุคคลวัต หรือ บุคลาธิษฐาน

นาฬิกาละเมอรำไห้ หฤโหด

เข้าตรู่จ่องเวรโกธร

คำไว้

เขียนฆ่าค่าเงาโหด

สาปแข่ง

เวรนั้นใครทำไซ้

ทุกขโพล้เพล้มหันต์

บุคคลวัต หรือ บุคลาธิษฐาน

มองซี..มองทะเล บางครั้งมันบ้าบิ่น ทะเลไม่เคย
หลับใหล บางครั้งยังสะอื้น เห็นลมคลื่นเห่จูบหิน
กระแทกหินดังครืนครืน ใครตอบได้ไหมใจจนถึงตื่น
ทะเลมันตื่นอยู่รำไป

ศัพท์พจน์

คือ การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ เช่น โครมๆ เปรี๊ยะๆ
แปร๋นๆ โฮกๆ ฯลฯ

“ถั่วยขามกลิ้งฉิ่งฉ่างเสียงกร่างโกรง
นาวาโคลงโคลนเลอะตลอดแควม”

“บ้างกงคอคคูกุกูไป ผุงเขาไฟฟุบแฝงที่แฝกฟาง”

ศัพท์พจนัน์

ครึ้นครึ้นใช้ฟ้าร้อง

เรียมครวญ

หึ่งหึ่งใช้ลมหวน

พื้ให้

ฝนตกใช้ฝนवल

พื้ทอด ใจนา

ร้อนใช้ร้อนไฟใหม่

พื้ร้อนกลกาม

ศัพท์พจน์

ณ ยามสายัณห์ตะวันยิ่งย่อย
แน่ะเร่งทำหน้อยทยอยเหยียบหนา
ตะแล็กแต็กแต็กจะแหลกลแล้วจ้า
กระดิ่งรีบมาเถอะรับข้าวไป

อดีตพจน์

อดีตพจน์ หรือ อธิพจน์ คือโวหารที่กล่าวเกินความจริงเพื่อเน้นความรู้สึก ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกที่ลึกซึ้ง ภาพพจน์ชนิดนี้นิยมใช้กันมากแม้ในภาษาพูด เพราะเป็นการกล่าวที่ทำให้เห็นภาพได้ง่ายและแสดงความรู้สึกของกวีได้อย่างชัดเจน เช่น คิดถึงใจจะขาด คอแห้งเป็นผอง ร้อนตับจะแตก หนาวกระดูกจะหลุด การบินไทยรักคุณเท่าฟ้า

อดีตพจน์

เรียนรำน้าเนตรถ้วม

ถึงพรหม

พาเทพเจ้าจอมจม

ชีพม้วย

พระสุเมรุเปื่อยเป็นตม

ทบท่าว ลงนา

หากอกนิฏฐ์พรหมฉ้วย

พีไฉฉงคง

แบบฝึกหัดทบทวน

ภาษาไทยกับครูพี่ต๋อ - อาจารย์พีระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์

1. ข้อใดเล่นเสียงพยัญชนะเด่นที่สุด

ก. ความรักยกเปลี่ยนท่า ทำน้ำยาอย่างแกงขม

ข. เห็นหลุ่มหลุมทรงเศรำ รุ่มรุ่มเร้าคือไฟฟอน

ค. คิดความยามถนอม สนิทเนื้อเจือเสาวคนธ์

ง. รสทิพย์หยิบมาไปรย ฤจักเปรียบเทียบท้นขวัญ

2. ข้อใดใช้กลวิธีการแตกต่างจากคำประพันธ์ต่อไปนี้ "โผต้นนั้นผันตน
ไปต้นโน้น"

ก. เกลี้ยงสมกลมแสงแจ่มแจ้งเกลี้ยง

ข. แสงเดือนส่องดาวสกาเวเด่น

ค. ทิ้งเลือดเร้นทิ้งเส้นไธใหญ่น้อย

ง. ตะวันจ้ารอะอาอ่อนสะท้ออนจิต

3. ระทึกทันโชนทับฉิ่งฉับฉิ่ง ดิ่งหั่งดิ่งดิ่งหั่งดิ่งหั่งดิ่งหั่ง
เจ้าพलयงามศรีมาลาไม่มาฟัง เพลงก็พรากจากวังบางขุนพรหม
บทกลอนนี้มีเสียงเสนาะมีความไพเราะในด้านใด

- ก. การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ
- ข. เป็นการสร้างคำที่มีลักษณะสัมผัสออกมากที่สุด
- ค. เป็นการใช้อำนาจเสียงสัทว์มากที่สุด
- ง. เป็นการสร้างคำที่มีเสียงวรรณยุกต์สูง ๆ ต่ำ ๆ

4. “เมื่อมั่งมีมากมายมิตรหมายมอง
เมื่อมัวหมองมิตรมองเหมือนหมูหมา
เมื่อไม่มีหมดมิตรมุ่งมองมา
เมื่อมอดม้วยแม่หมูหมาไม่มามอง”

จากบทประพันธ์ข้างต้นใช้กลวิธีใดในการประพันธ์

ก. การเล่นคำ

ข. การเล่นเสียงสระ

ค. การเล่นเสียงพยัญชนะ

ง. การเล่นเสียงวรรณยุกต์

5. ข้อใดเป็นการเล่นเสียงวรรณยุกต์

- ก. ซัดซากศัพชบชุงเสณเซียวซิด
- ข. แทงแท่งแท้งเราให้ เรืองรุ้พรูหมี่
- ค. ต่างเ็นเียบเบเหยียบย่ำขย่ำเหยื่อ
- ง. คิดขันแข่งแข็งขันขึ้นขึ้นข้าม

6. “ถึงคลองขวางบางจากยิ่งตรมจิต
ว่าชื่อจากแล้วไม่รักรู้จักกัน
ทั้งจากที่จากคลองเป็นสองข้อ

โอ้ว่าจากช่างมารวบประจวบทาง

จากบทร้อยกรองข้างต้นนี้ใช้กลวิธีใดในการประพันธ์

ก. การเล่นคำพ้องรูป

ค. การเล่นคำซ้ำ

ใครช่างคิดชื่อบางไว้กางกัน

พิเคราะห์ครั้นฤมาคล้องกับคลองบาง
ยังจากกอนั้นก็ขึ้นที่คลองขวาง

ทั้งจากบางจากไปใจระบม”

ข. การเล่นคำพ้องเสียง

ง. การเล่นคำเชิงคำถาม

7. “ เพื่อพานพบบ้านเมืองที่ไหนดั่ง พอประทังกายาอยู่อาศัย
มีความรู้อยู่กับตัวกลัวอะไร ชีวิตไม่ปลดปลงคงได้ดี ”

จากบทร้อยกรองข้างต้นนี้ใช้กลวิธีใดในการประพันธ์

- ก. การเล่นคำเชิงคำถาม
- ข. การเล่นคำซ้ำ
- ค. การเล่นคำพ้องรูป
- ง. การเล่นคำพ้องเสียง

8. ข้อใดมีการเล่นเสียงต่างจากข้ออื่น

ก.	คิดถึงเธอเท่าที่ใจสอนให้คิด	รักเท่าสิทธิ์ของใจสอนให้หา
ข.	เห็นรอหักเหมือนหนึ่งรักที่รอรา	แต่รอทำรังทุกซัไปตามทาง
ค.	เขาว่าเขาเข้าใจในตัวเขา	ก็แล้วเราเข้าใจเขาใหม่นี้
ง.	ฉันรักเธอเออ ก็ ไช้ใครก็รู้	ฉันเคยอยู่คู่เธอเออ ก็ ไช้

9. ข้อใดเป็นการเปรียบเทียบโดยใช้อุปมาโวหาร

- ก. เธอตายเพื่อจะปลุกให้คนตื่น เธอตายเพื่อผู้อื่นนับหมื่นแสน
- ข. ครึ้นครึ้นใช้ฟ้าร้อง เรียมครวญ
- ค. สูงระหงทรงเพรียวเรียวรูด งามละม้ายคล้ายอุจกะหลาป่า
- ง. หังยุงชุมรุมกัดบัดเปรียะประ เสียงผัวะผะพืบพืบปุบปับแปะ

10. คำประพันธ์ในข้อใดมีลักษณะเป็นอุปลักษณ์ภาพพจน์โวหาร

ก. ระทึ๑กั๑นโ๑ท๑นทั๑บฉ๑ิงฉ๑บฉ๑ิง ด๑ิงทั๑งด๑ิงด๑ิงทั๑งด๑ิงทั๑งด๑ิงทั๑ง

ข. หิง๑ห้อย๑ถ๑าจะ๑แข่ง๑แสง๑พระ๑จัน๑ทร

ค. นก๑ละ๑เม๑อเพื่๑อผ๑วามา๑ไกล๑ไกล

ง. ไม้๑คล๑าดเคล๑ื่อนห๑ेम๑ือนอง๑ค์พระ๑ทรง๑เดช แต่๑ดวง๑เน๑ตร๑แดง๑ดู๑ดั่ง

สุ๑ริ๑ย์๑จ๑าน

11. ข้อใดใช้โวหารภาพพจน์ลัทธิสุนทรียภาพ

- ก. ผีเสื้อบินเข้าหยอกกับดอกไม้ เพลงลงในพลิวพรมลมอ่อนโยน
- ข. ฟังสำเนียงเสียงคลื่นดังครื้นโครม ยิงทุกขโถมนั้สในฤทัยทวิ
- ค. สัตว์ในน้ำจำแพ่แก่ผีเสื้อ เปรียบเหมือนเห็นพยัคฆ์ให้ชักหลัง
- ง. เสียหัวใจในอารมณ์นี้ไม่สมประดี สองมือตอกตุ้มพุ่มน้ำตา

12. ข้อใดใช้โวหารอติพจน์

ก. ดำริพลงนางมารอ่านพระเวท

ข. อสุรีมีกำลังดังปลาวาฬ

ค. ขอลาแล้วแก้วตาไปธานี

ง. ไม่เห็นช่องตรองตริกนี่กวิตก

ให้สองเนตรโชติช่วงดังดวงแก้ว

ตามประมาณสามวันจะทันตัว

อย่าราคะขุนข้องให้หมองมัว

ทุกข์ในอกนั้นสักเท่าภูเขาหลวง

13. ข้อความ "ชีวิตคนเราไม่ยืนยาวเหลือเหมือนศิลา"

คำประพันธ์ข้างต้นใช้โวหารภาพพจน์ใด

ก. อุปลักษณ์โวหาร

ข. อุปมาโวหาร

ค. อติพจน์โวหาร

ง. สัทพจน์โวหาร

14. ข้อความ " โทสะอาจจะโดดโลดข้ามรั้ว ไม่เกรงกลัวบัญญัติเลย "
คำประพันธ์ข้างต้นใช้โวหารภาพพจน์ใด

ก. อุปมาโวหาร

ข. อุปลักษณโวหาร

ค. บุคคลวัตโวหาร

ง. สัทพจน์โวหาร

15. ข้อความ " ต้อยตะริดติดตีเจ้าพี่เอย จะละลายเร่ร้อนไปนอนไหน
แอ้อ่อยสร้อยฟ้าสุมลย์ แม้เด็ดได้แล้วไม่ร้างให้ห่างเลย"

คำประพันธ์ข้างต้นใช้โวหารภาพพจน์ใด

- ก. อุปมาโวหาร
- ข. อุปลักษณณ์
- ค. สัทพจน์
- ง. อติพจน์

16. ข้อความ "เมื่อฟ้าหลังน้ำตา หมู่เมฆาพากันห้วง
แผ่นดินร่วมขั้วล้อ ลมรุมด่าว่าซ้ำเติม"

คำประพันธ์ข้างต้นใช้โวหารภาพพจน์ใด

- ก. บุคคลวัต
- ข. สัทพจน์
- ค. อุปมา
- ง. อติพจน์

17. ข้อความ "เห็นหาดทรายพรายงามเป็นเงินราง
ทะเลกว้างข้างขวาล้วนป่าดง"

คำประพันธ์ข้างต้นใช้โวหารใด

- ก. อติพจน์
- ข. สัทพจน์
- ค. อุปมา
- ง. อุปลักษณะณ์

18. ข้อความ" นางพิมพริ้มเพราดั่งจันทรา เอ็งเหมือนเต่านาอยู่ต่ำใต้"
คำประพันธ์ข้างต้นใช้โวหารประเภทใด

ก. สัทพจน์

ข. บุคคลวัต

ค. อุปมา

ง. อุปลักษณะ

19. ข้อความ " มีวิมานแก้วงามบรรทุกเกศกฤษร
ดั่งเวไชยันต์อมรินทร์"

คำประพันธ์ข้างต้นใช้โวหารใด

- ก. อุปลักษณ์
- ข. อุปมา
- ค. สัทพจน์
- ง. บุคคลวัต

20. ข้อความ "ริมกระถางวางรูปรูปฝรั่ง ถึงนาที่ตีระฆังดังห่างแห่ง"
คำประพันธ์ข้างต้นใช้โวหารใด

ก. อุปมาโวหาร

ข. อติพจน์โวหาร

ค. สัทพจน์โวหาร

ง. อุปลักษณะโวหาร

21. คำประพันธ์ในข้อใดใช้โวหารภาพพจน์ต่างจากข้ออื่น

- ก. ดั่งหิ้งห้อยจะแข่งแสงอาทิตย์ เห็นผิกระบอบบุราณมา
- ข. นางนวลจับนางนวลนอน เหมือนผีแนบนวลสมจินตะหรา
- ค. กูไม่ครั้นคร้ามขามใคร จะหักให้เป็นภัสรมธุลีผง
- ง. ทำวกะหมังกุหนึ่งแข็งขัน ได้ฟังกริ้วโกรธดังเพลิงกำลัป์

22. “ด้วยระเด่นบุษบาโฉมตรู ควรคู่ภิรมย์สมสอง
ไม่ต่ำคักดีรูปชั่วเหมือนตัวน้อง ทั้งพวกพ้องสุริย์วงศ์พงศ์พันธุ์”
คำประพันธ์ข้างต้นใช้โวหารภาพพจน์ใด

- ก. อุปลักษณ์
- ข. อวพจน์
- ค. อติพจน์
- ง. อุปมา

23. ข้อใดใช้โวหารภาพพจน์ด้วยการอุปลักษณ์

- ก. ลมระเริงลู่หวิวพลีระลอก ลัพยอกยอดไม้ไปลิวล่อง
- ข. เพลีนฟังวังเวงเพลงเรไร พิณพาทย์ไพเราะกล่อมขับสำหรับดง
- ค. โอ้อ้ออกพระชนกชนนีนี้จะแตกครากสักเจ็ดภาคภินทนาการ
- ง. มีทั้งว่านยาสารพันอุดมดับโรคาพยาธิดุจทิพยโอสถปรากฏคุณ
ประสิทธิ์ประสาทสุพรรณนา

24. คำประพันธ์ในข้อใดไม่มีความเปรียบแบบอุปมา

- ก. เจ้าก็สะดุ้งตระหนกตกพระทัยไหวหวั่นขวัญไม่มี ดังโปดกมฤคี่อันอ่อนแอ
- ข. ทุกข์ทั้งนี้ก็มีเท่าถึงทุกข์พระแม่เจ้าจะกลับเข้ามาแต่ป่า
จะมีได้เห็นหน้าเราพี่น้องแล้วก็จะทรงกันแสงให้
- ค. น้ำในสาครจะน้อยลงก็หาไม่ เสมือนหนึ่งน้ำพระทัยทูลกระหม่อมแก้ว
- ง. ท่านมาออกปากขอสองกุมารพระลูกรักเราดังดวงตา เราก็ตัดห่วงเส่นหา
ให้แก่พราหมณ์เฒ่า

25. “ตั้งแต่จากเมืองมาอยู่ไพร่เชื่องใจไร้ทรัพย์แสนทวี
มาพบขุมนิลที่ธรรมชาติก็มีใจประสาทหรรษา”
คำประพันธ์ข้างต้นใช้โวหารภาพพจน์ใด

ก. อุปมา

ข. อุปลักษณณ์

ค. อธิพจน์

ง. บุคลาธิษฐาน

26. “อกนางพระธรณีจะแยะแยกแตกกระจายอยู่รอนๆ”

คำประพันธ์ข้างต้นใช้โวหารภาพพจน์ใด

ก. อุปมา

ข. อุปลักษณณ์

ค. สัญลักษณ์

ง. บุคลาธิษฐาน

27. “กุ่มแสงกราชกรณาต ยุรยาตรอย่างไกรสร”

คำประพันธ์ข้างต้นใช้โวหารภาพพจน์ใด

ก. อุปมา

ข. อุปลักษณ์

ค. อติพจน์

ง. อวพจน์

28. “สลัดใดใดสลัดน้อง แห่งนอน ไพรฤา
 เพราะเพื่อมาราญรอน เด็กไสร ”
คำประพันธ์ข้างต้นใช้โวหารภาพพจน์ใด

- ก. เล่นคำ
- ข. สัทพจน์
- ค. อักษรภาพ
- ง. เล่นเสียงวรรณยุกต์

29. ความในข้อใดใช้วิธีการ “ปฏิเสธ” ในการนำเสนอสาร

- ก. ความเกิดดับธรรมดาอุทาหรณ์
- ข. วนเวียนหว่างทุกข์สุขทุกวันวาร
- ค. เกิดแล้วก่อแล้วเร้นเย็นแล้วร้อน
- ง. วนและวังคีนและวันห้วนและไหว

30. ศิลปะการประพันธ์ข้อใดใช้อัฒทาสเลียนเสียงธรรมชาติ

ก. ชะโดดุกกระดีโอด สลาดไลดะหะยอยหะยอย

กระเพื่อน้ำพะพร้าพรอย กระจอกจันกระจอนชล

ข. พลหัวหน้าพะกัน แก่วงดาบพันจะจาด

ซ้องหอกซัดยะยุง ซ้องหอกฟุงยะย้าย

ค. หางนกยูงระย้าเรียคลอเคลียน้ำ แพนดอกจ๋าซ้อยช้อรววิจิตร

งามดั่งเปลวเพลิงปามาภิรมิต สร้อยโสภิตอภิรมพุ่มหัวใจ

ง. เพชรน้ำค้างค้างหล่นบนพรมหญ้า เย็นหยาดฟ้ามาผันหลงวันใหม่

เกล้าเคลียหยอกดอกหญ้าอย่างอาลัย เมื่อแจกดาวใบไม้ไหวตะวัน”

31. กวีใช้ภาพพจน์ชนิดใดมากที่สุดในคำประพันธ์ข้างต้น

ก. อุปมา

ข. อุปลักษณณ์

ค. บุคลาธิษฐาน

ง. อติพจน์

32. “พิราบบินกลับมาหลังคาโบสถ์ พายุโหมดยังกระหึ่มกระเหี้ยนเหือ
เมื่อแก้วตกลงแตกก็แหลกรื้อ แต่แก้วคือแก้วพรางอยู่กลางใจ”

คำประพันธ์ข้างต้นใช้ภาพพจน์ชนิดใดบ้าง

- ก. สัญลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อุปสรรค
- ข. สัญลักษณ์ ปฏิพากย์ อุปสรรค
- ค. อุปสรรค บุคลาธิษฐาน อติพจน์
- ง. อุปสรรค อติพจน์ อุปมา

33. ข้อใดมีการซ้ำคำที่มีความหมายเหมือนกันทุกคำ

- ก. ทั้งหนาวลมหนาวพรมน้ำค้างพราว ไท้หนาวจะหนาวซากผาคีลาเย็น
- ข. เห็นรอกหักเหมือนหนึ่งรักพี่รอร่า แต่รอกทำรังทุ่ทุ้งมาตามทาง
- ค. ระกำกายมาถึงท้ายระกำบ้าน ระกำย่านนี้ก็ยาวนะออกเอ๋ย
- ง. ถึงเกาะเกิดเกิดเกาะขึ้นกลางน้ำ เหมือนเกิดกรรมเกิดราชการหลวง

34. ข้อใดใช้โวหารภาพพจน์ต่างกับข้ออื่น

- ก. ดอกไม้แย้มกลีบยิ้มริมบึงช่างตรึงจิต ลมจุมพิตเท่าไรก็ไม่หมอง
- ข. เห็นกรวดทรายชายทะเลชโลธร ละเอียดอ่อนดังละอองสำลีดี
- ค. เป็นฟองฟุ้งรุ่งเรืองอยู่รางรางกระเด็น พรางพรายพราวราวกับพลอย
- ง. อันพริกไทยใบผักชีเหมือนสีกา ต้องรอยหน้าเสี้ยสั๊กหน่อयर่อยใจ

35. ข้อใดใช้โวหารภาพพจน์ต่างกับข้ออื่น

ก. แล้วเทวัญวางจันตะวงศ์แอบ
พลาถภิรมย์ชมสองกษัตรา	ให้นอนแนบเคียงเขนยขนิษฐา
ดั่งดาราวางเรียงไว้เคียงกัน
ข. พิศพืผ่องเพียงสุริย์จัน	พิศน้องเพียงจันทรสองปะทะรัศมี
ค. พิศไท้ให้ว่าไท้
พิศอ่อนคือศศิธร	ทินกร
แจ่มฟ้า
ง. งามดั่งสุริยันมะลันตอน
จะดูไหนวิไลกระไรดู	เคียงดวงศศิธรมะลอนดู
สมสองครองคู่จะลูเจ

36. คำประพันธ์ในข้อใด ใช้กลวิธีการเล่นคำลักษณะเดียวกับตัวอย่างนี้
“ทั้งจากที่จากคลองเป็นสองข้อ ยังจากกอกก็มาขึ้นในคลองขวาง”

ก. นกขมิ้นจับเถาขมิ้นเครือ

คาบเหยื่อเพื่อลูกแล้วโผบิน

ข. สาลิกาพาหมีเที่ยวจู่บิน

เขาคู่คู่ถิ่นอยู่ริมรก

ค. กระต่ายกหาตัวเมียจ้อ

ชูคอปีกกางหางหก

ง. ค้อนทองร้องรับกันปีกปีก

นกคุ้มเปรียวปรือกระพือบิน

37. ข้อใดไม่ใช่ภาพพจน์

- ก. นี้นใจไม่มีเท่าชี้เล็บ ชี้เกี่ยวเก็บเลยทางมากกลางหน
- ข. ถึงห้วยโป่งเห็นธารละหานไหล คงคาไหลปลาวายคล้ายคล้ายเห็น
- ค. เสียงสินธุตุต้นลั่นพิลึก สะท้านสะทีกโถมฟาดจาดจาดจาด
- ง. เหมือนนกฟ่องดวงจันทร์ให้ฉันดู คนมาสู่ช่องพักมันรักษา

38. ข้อใดใช้ภาพพจน์ชนิดอุปลักษณ์

- ก. เป็นกลุ่มกลุ่มกลุ่มกายเหมือนทรายซัด ต้องนั่งปวดแปะไปมิได้นอน
- ข. ครั้นยามเย็นเห็นเหมือนหนึ่งเมฆพลุ่ง เป็นควันฟุ้งราวกับไฟไกลหน้าหนา
- ค. ดูเหี่ยวเรือนหาเหมือนอย่างไทยไม้ หลังกาใหญ่พื้นเล็กเป็นโรงผี
- ง. เราเป็นมนุษย์สุดรักต้องลักพา เหมือนอินทราตริงส์ตรัยเป็นโรมี

39. ข้อใดไม่ใช่ภาพพจน์ชนิดอุปมา

- ก. เป็นกลุ่มกลุ่มกลุ่มกายเหมือนทรายซัด ต้องนั่งปวดแปะไปมิได้นอน
- ข. ครั้นยามเย็นเห็นเหมือนหนึ่งเมฆพลุ่ง เป็นควันพุ่งราวกับไฟไกลหน้ากหน้า
- ค. ดูเหย้าเรือนหาเหมือนอย่างไทยไม หลังคาใหญ่พื้นเล็กเป็นโรงผี
- ง. เราเป็นมนุษย์สุดรักต้องลักพา เหมือนอินทราตริงส์ตรัยเป็นโรมี

40. ข้อใดไม่มีการเล่นคำ

ก. เบญจวรรณวันจากเจ้า

ข. นามแก้วดอกแก้วคือ

ค. งามทรงวงดั่งวาด

ง. นางแย้มดุจเรียนยล

กำสรดเศร้าแหบวายวาง

แก้วเนตรพื้ใ้ใคร

งามมารยาทนาดกรกราย

น้องแย้มยิ้มพริ้มพรายกาย

ภาษาไทยกับครูพี่ต๊อด

ภาษาไทยกับครูพี่ต๊อด - อาจารย์พีระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์